Сшиток 51

Ціна 15ц. 10 за $1.25

ДО НАБУТЯ У ВСІХ КНИГАРНЯХ

— Роберте! Роберте! — крикнула Ільона і впала йому в обійми.

Олекса був чимало счудуваний, коли одного дня одержав із міста Р...ш, яких 5 годин дороги віддаленого, телеґраму підписану Волдінґом:

Зміст був такий:

„Приїдь сейчас до Р...ш, важна справа, грозить небезпека. Вижидати му на стації о другій з полудня.

Волдінґ.

Олексу обняв несупокій. По короткій надумі рішив їхати.

В пів години після виїзду Олекси наспіла на замок, до його секретаря, телеґрама, в якій Олекса приказував секретареви, щоб сейчас вислав на дворець повозку, бо одна старша пані, своячка, приїздить із візитою й ждати ме аж до його повороту.

Секретар поступив після приказу. І дійсно повозкою приїхала старша, поважна пані, котру — як своячку князя — прийнято із належними почестями. Але прибувша, як лиш знайшла ся в призначених собі кімнатах, просила, щоб їй не перешкаджали, бо зайде у бібліотеку й там, читаючи ждати ме повороту князя.

Коли слуги відійшли, вона сейчас пішла на перший поверх, до Олексової кімнати. Побіч його робітні, була й бібліотека. Двері, ведучі із сіний у бібліотеку, вона замкнула й перейшла до робітні. Знала тут кождий куток. Приступила до Олексового бюрка, долотом втворила замок й почала перешукувати полички.

Надармо. Знайшла дуже много гроший — паперами та золотом. Але не золото мало тепер вартість для неї.

Її збентеженє змагало ся. Надармо стільки шукала. Роздратована, та зломана на дусї, сїла на кріслї, що стояло побіч й руками сперла ся на бюрко.

В ту-ж саму хвилю схопила ся. Коли лїктем діткнула плити бюрка, почула щось, наче шелест. Відсунулась частина тої плити й вона побачила тайну скриночку, в якій лежали два звої паперів.

Її руки дрожали. Живо перекинула папері та аж крикнула із радости. Знайшла те, чого шукала — та ще й більше! Сей цїнний скарб живо сховала й заперла тайну скриночку. Переконала ся, що лиш ненарочно відкрила сей тайний сховок, коли сперлась рукою на бюрко й лік-

тем діткнула малесенький, мало замітний ґузичок, що за мок втвирав. Поправила все, як перше було й перейшла у бібліотеку.

Невдовзі після того секретар бачив сю паню як сходила в низ сходами, несучи в руках декілька книжок та із тими перейшла у свою кімнату.

Настав вечір. В двері постукав послугач — хотів поспитати стару паню чи подати-б їй вечерю.

Не дістав відповіди. Коли же постукав вдруге, та ще сильнїйше а нїхто не відзивав ся — втворив двері.

В кімнатї було світло — але нїкого з живих.

Счудував ся. Перейшов відтак в другу кімнату, але й там не знайшов старої панї.

Вернув в кімнату, де збирались всї слуги й там розповів, що відкрив. Одна із служниць сейчас пішла шукати, але й вона вернула незабаром з нїчим.

Слуги не могли доміркуватись, що стало ся. Шукали незнакомої в кождому закутку в парку, але й там не знайшли її.

Пізно в ночі заїхала перед замок повозка, з якої висів молодий князь, повертаючий із Р...ш. Олекса був дуже лихий, бо Волдінґа не застав на стації й нїгде не міг його відшукати. Так прийшов до переконаня, що або хтось покпив собі із нього, або телєґрама була вислана з розмислом, в певній цїли, про що чи скорше, чи пізнїйше таки дізнаєть ся.

Пішов у свою кімнату. Рішив зараз другого дня із ранку поїхати до старого князя. Туди гнав його якийсь внутрішний несупокій. Може там що злого стало ся й тому підступом вивабив його хтось із міста?...

Подзвонив на послугача й казав принести вечерю. Послугач якось із страхом заявив що старої панї десь не можуть віднайти.

Олекса обрушив ся.

— Що плетеш? Яка стара панї?

Послугач не розумів.

— Вибачайте, ласкавий пане — але телєґрама.

— Яка телєґрама? — питав Олекса вже злісно.

— Адже-ж ласкавий князь прислали телєґраму, щоб

вислати повозку на дворець й дожидати там старої пані, що...

Олекса поблїд. Прочував, що та стара пані має щось спільного із його поїздкою.

— Говори, що стало ся? — крикнув нетерпляче.

Слуга розповів все, що зайшло після його виїзду.

Олекса здрігнув ся. Щоб се могло означати? Що то за пані?... Доміркував ся, що тут якийсь чималий підступ хтось придумав. Може се так добре обдумана крадіж?

Перейшов у свою робітню, втворив бюрко, перечислив гроші, що тут скривав, але нїчого не бракувало.

Задумав ся. Се все було загадкою для нього.

Спер ся на бюрко. Ненарочно діткнув спружину тайної скритки. Відкрила ся. Глянув — руки затрясли ся — хитнув ся і нараз дикий крик розпуки вирвав ся із його грудий — скриночка була пуста — паперів не стало.

Доперва після довшого часу вдало ся йому зрівноважити себе та розглянутись в положеню. Зрозумів тепер, що в звязку із покликанєм його до Р...ш є крадіж сих паперів.

Але хто міг се вчинити? Кому були потрібні? Хиба лиш — Єленї!

Так — се лиш вона в перебраню могла дістати ся до палати, щоб, вкравши сї папері, виступити проти нього... Був певний, що не могло бути инакше!... То-ж скорше до роботи — не можна теряти часу!...

Але як, та де шукати Єлени? Як їй доказати, що се вона закрала папері та як їх добути від неї?

Обняв його страх божевільний. А ну-ж Єлена вже скористала з паперів та була вже із ними у князя?

Безсило впав на крісло.

Все стрaчене! Чи справдї? І се якраз в хвилю, коли вже був так близько своєї цїли?...

РОЗДІЛ CXLVIII.

ІСКРА НАДІЇ.

Представлене наближало ся до кінця. Як звичайно, так і сьогодня, виступ Роберта був прийнятий із захопленєм.

По скінченю своїх продукцій Блюм вийшов на салю й сів межи зібраними видцями, хтівши тут переждати пописи Гартмана й Маґеляна. Коли вони оба скінчили, він підняв ся, щоб зайти в ґардеробу та з Гартманом піти у місто — коли се нараз станув, немов задубів. Лице його нервово тремтїло — він почув імя, за яким вже місяцями цїлими тужив, і воно його так з'елєктризувало.

Шукав очима серед зібраних — надармо. — Серед такого здвигу людий, він не в силї знайти людини, що се імя сказала!

Напружив слух. Може ще раз почує се дороге імя...

І ся надія завела. Ледво сил стало, щоб вийти із салї. Бліде лице Блюма сильно стрівожило Гартмана. Той знехотя шось відповів, сим однак не вдоволив товариша й він таки домагав ся виясненя. Тремтячим голосом промовив Блюм:

— Нїщо злого не стало ся. Я був між глядачами й нараз почув імя...

Не доповів.

— Яке імя? — допитував Гартман.

Захриплим голосом вишептав Блюм:

— Ільона!

Гартман зрозумів тепер біль свойого друга.

Вони оба не добачили, що за ними слїдкує двоє цїкавих очий. Закрита стїнкою стояла із боку дочка Локарда та не спускала своїх очий із Роберта. В хвилю, коли оба товариші хотїли відійти, вона заступила їм дорогу Счудувані спинили ся. Не знали її, хто вона. Правда, один раз бачив її Блюм побіч старого Локарда, але тодї немав часу, щоб на неї звертати увагу, опісля же вона була

хорою і не показувала ся в цирку. Аґа знала із оповідання свойого батька, що той славний артист зветь ся Марко Тоскаделї, але доперва сьогодня дізнала ся, що се тільки прибране імя.

— На хвильку, прошу! — сказала, звертаючись до Роберта. — Називаєтесь Блюм?

Той счудував ся, звідки вона про се знає, й відповів:

— Так, — Роберт Блюм! Однак не розумію...

— Моє імя Аґа, дочка вашого директора! — перебила. Прошу, скажіть менї, чи ви були з циганами?

— Так! — потвердив Блюм.

— Виступали ви колись в цирку Леопардього? Опісля були в Бріндісі та в Царгородї?

— Так, так! Але чому питаєте про се?

Аґа ще не відповідала.

В Царгородї ви кинули ся в полумя палаючої палати турецького баші й помогли вирвати ся із відтам дївчинї, яку силою завели у гарем?

Блюм не знав, що думати про се.

— Звідки знаєте про се? — питав. — Так — так — все булоб пішло гаразд, колиб не погоня.

— І дївчина впала — Ільона впала у воду.

Дикий крик розпуки вихопив ся із Робертових грудий, він вхопив Аґу за руку і, тяжко дишучи, питав:

— Говоріть, прошу — звідки знаєте про се? Лиш двоє людий знати се може. Від кого-ж ви знаєте?

Тремтїв всїм тїлом.

Коли Аґа зволїкала із відповідю, він сильнїйше стиснув її руку й просив:

— Кажіть, ви мусите сказати. Звідки знаєте про се — питаю вас.

Аґа, бачивши його схвильованє, та щоби звільнити ся із його рук, сказала:

— Ільона говорила менї про се.

Блюм пустив її руку. Був майже без тямки.

— Хто вам — хто вам — сказав?

— Ільона — вдруге заявила Аґа. — Була тут поперед вас. Ми стрінули її у лїсї — втїкала перед якимсь нелюдом — відтак остала із нами.

Блюм мовчав — вдивив ся в Аґу немов би її слів не міг зрозуміти. А по часі на його устах появила ся усмішка — страшна, болїзна...

— Ільона — шепотів — Ільона? Неправда! Ільона не жиє!

— Так ви думаєте — відповіла Аґа — але Ільона жиє. Виступала в нашому цирку, на трепезї і здорово спомагала нашу касу.

Описала йому тодї вигляд Ільони, її незвичайну красу — розповіла, як часто Ільона говорила із нею про Роберта, якого також вважала мертвим.

Лице Роберта змінило ся, а в його очах блиснула искорка надїї. А коли Аґа ще дещо йому розповіла і то з всякими подробицями — пропав весь сумнїв — бо так лиш одна Ільона про все знати могла.

— Жиє! Вона жиє! — радїв. А після того стиснув Аґу та Ґартмана, гукаючи: — Ільона жиє! Яке-ж то щастє, що вона жиє!

Нараз звернув ся до Аґи:

— Кажете — вона була у вас... Але де вона тепер — та чому покинула вас?

Пішла з другим — з Ґорґом — до...

— З ким? — перебив Блюм.

— З молодим циганом, що звав ся Ґорґо — так бодай вона його називала. — Поїхали до Філїппополю, щоб там...

І знова Блюм перебив:

— Із Ґорґом? Але-ж і Ґорґо... А як виглядав той циган — прошу, розкажіть.

Аґа вчинила, як просив і тепер вже Блюм не сумнївав ся, що Ільона дїйсно зійшла ся із Ґорґом, його вірним другом. Він радїв без міри. А коли дізнав ся, що вони обоє перенесли ся до Філїппополю, щоб там шукати занятя в цирку, рішив також туди сейчас перенести ся.

— Спасибіг вам, Аґо, за ту вістку — кликнув, сердечно стискаючи їй руку. — Ніколи вам сього не забуду.

А звертаючись до Ґартмана, сказав:

— Ходїм — сейчас рушаємо в дорогу .— Пращаю вас, Аґо. — І живо потягнув свойого друга за собою.

Хвилю стояла Аґа майже зовсїм без руху. На її устах появила ся радісна усмішка. Вона вщасливила нараз аж двоє людей: Роберта й Ільону а їхнім щастєм й вона раділа.

Пробудила ся із мрій та задуми Народ оплїскував виступ послїднього артиста. Представленє скінчило ся й гості збирали ся до виходу.

Незабаром після того явив ся старий Локард. Від кількох тижнїв він був велыми вдоволений.

— Аґо — сказав, наближаючись до своєї дочки. — Маємо щастє. Наші доходи зрастають із кождою днином. В сьому заслуга Тоскаделього та його приятеля. Можемо тут ще яких 4 до 5 днїв остати, а коли рушимо дальше... але що тобі, Аґо — спитав нараз — ти така блїда.

Взяв її за руку. Була зимна, наче лїд. Дрощі тїлом потрясали.

— Боже, що я наробила! — кликнула.

Хитнула ся, а побачивши се, Локард підсунув їй крісло.

— Аґо, говори — що тобі?

Після короткої застанови розповіла батькови про свою розмову із Робертом, та що Блюм враз із своїм другом сейчас хотять вибрати ся із міста.

— Аґо — кликнув директор майже в розпуцї — що се буде? Я зовсїм пропащий.

Була се страшна вістка для нього, а однак живо він прийшов до тямки.

— Але може вдасть ся запобігти тому нещастю. Піднесу йому платню. Його дївчина сюди прибуде, хочби я самий мав йти за нею! Лиш нехай не відходить, бодай так довго, поки якого заступника знайду. Піду до нього, може знайду ще в мешканю — він змилосердить ся й не оставить мене.

Скоро пішов і гнав вулицями, із капелюхом в руцї, не звертаючи уваги на прохожих.

Але хоч як поспішав, прийшов за пізно. В мешканю, яке спільно Блюм та Гартман займали, дізнав ся, що вони свої рахунки поплатили й живо вибрали ся в дорогу. Локард пігнав на зелїзничий дворець, думав там їх ще застати, але й се надармо — поїзд вже давно рушив в дорогу.

Після розмови із Аґою, Блюм був у великому подражненю. Гартман ще ніколи не бачив його таким. Незвичайно скоро повязали свої причандали й живо поспішили на дворець, щоб поспіти ще до поїзду.

Вдало ся. Прибули вже майже в послідній хвилині.

Поїзд рушив. Їхали скоро. В переділі їхало чимало подорожних й розмавляли про всячину. Нараз один із них звернув увагу сусїда, що наближають ся до того місця, де недавно отсе наступила нещасна пригода.

— Був се — як оповідав один із оставших при житю подорожних — напад Турків, Болгарів та Циганів. Вони обрабували подорожних, а опісля пустили свобідно, хоч кажуть, деяких затримали задля окупу.

Блюм уважно слухав того оповіданя, і дивний якийсь несупокій обняв його. Гартман добачив у нього сю наглу зміну і спитав про причину. Однак Блюм мовчав.

Аж ось доїхали до Філїппополю. Блюм вспокоїв ся. Тепер скоро відшукає свою кохану й стерегти ме її, наче око в голові...

Прибувши до Філїппополю, сейчас спитали про цирк. І недовго допитувались, небаром прибули на то місце. Блюм догадував ся, що Ільона — а був певний, що знайшла місце в цирку — не виступає під власним іменем. Не пмилив ся, — кого лиш спитав про неї, не знав Ільони, а коли описував її вигляд, то й тоді нїхто не міг дати йому вдоволяючої відповіди, бо така артистка не була між персоналом того цирку.

— Наша артистка, що виступає на трапезї — говорили йому — не є білявою, але чорнявою та яких 6 до 8 лїт старшою, як дівчина, про яку допитуєте. Але може та ваша знакома знайшла в нашому цирку яке инше заняте. Може буде між танцюристками, куди директор недавно отсе приймив декілька нових сил, або може в пантомінї.

Була отже слаба надія, але Блюм свобіднїйше зітхнув. Прочитав на оголошенях, що вечером буде пантоміна, тож рішив побачити се видовище.

Тремтячи всїм тїлом явив ся в означену пору в цирку. Мало що цїкавив ся ріжними продукціями. Нетерпеливо чекав початку пантоміни, тої займаючої гри без слів.

Коли остаточно понїс ся голос дзвінка, коли дівчата — наче ті русалки — линули на арену, підняв ся Блюм — не зважаючи на поклики сидячих по заду гостий, щоб їм не заслоняв виду.

Та неможливо було розізнати ся в тім натовпі дівчат, вистроєних та вимальованих, що крім сього, ні хвилї спокійно не стояли.

— Сїдати! Сїдати! — кричали із заду.

Нараз Блюм знова схопив ся із свойого місця.

— Там — там! — кликнув, не зважаючи на невдоволених сусїдів. Пропхав ся найблизшими рядами й вийшов із цирку.

Се стало ся так скоро, що Гартман не зміг його стримати. Знаючи похапливість Блюма, Гартман дуже бояв ся, щоб він не зробив якої дурниці. Наглий оклик Роберта казав йому догадувати ся, що він десь певно добачив Ільону. Догадав ся, куди Блюм побіг й туди за ним подав ся. Знайшов його при вході на арену.

Блюм догадував ся, що після продукції дівчата будуть мусїли проходити побіч нього, а тоді він вже впевнить ся у свойому здогадї.

Стояв, майже не тямлючи себе й тремтїв так, що мусїв аж сперти ся на поруче. Не зважав на стоячих подальше, не відповідав на докори Гартмана, що відшукав його — був занятий лиш одною думкою.

Пантоміна скінчила ся. Коли артистки опустили арену — він станув при вході і в горячковому напруженю приглядав ся кождій дівчинї. Неодна із них стрінула його палаючим поглядом, але Блюм до всїх був байдужим, шукав її, одинокої, котру — як здавало ся йому — доглянув був між тими дівчатами.

Пуста надія!

Нарештї Гартман вхопив його за руку.

— Ходи! — сказав. — Бачиш, цирк вже зовсїм опорожнїв.

Мовчки пішов Блюм за ним — оба пошкандибали до свойого мешканя.

Другої днини Блюм пішов до директора цирку і спитав його чи Ільона не зголошувалась до праці. Відповідь директора зовсїм розвіяла Робертові надії.

Але тоді — де-ж є Ільона?

Чи може хора? Чи може яке нещасте стрінуло її?

Хора! Колиб так, то Ґорґо постараєть ся примістити її в шпиталї. І новий промінчик надії йому блиснув. Сейчас взяв ся шукати. Був у всїх шпиталях — але надармо!

В безмірній розпуцї блудив цїлими днями по вулицях міста. Колись було вже йому красше — час загоїв рану по втратї Ільони — а тепер знова розбуджено в ньому надїю, що так його завела.

Вже два тижні перебули у Філїппополю. Гартман, якого грошевий запас вже почав вичерпувати ся, оглядав ся за якимсь заробітком, так Блюм самий вже волочив ся.

Одної днини, коли блукав вулицями передмістя, надїхав віз. Блюм не замітив його зразу, так задумав ся, аж доперва в послїдню хвилину відскочив у бік, щоб не попасти коням під ноги. У возї доглянув чоловіка, якого лице знав колись — але де його бачив не міг нагадати.

Віз дальше покотив ся, а Блюм все таки думав над тим, де то бачив того чоловіка. Нараз — пригадав собі: Був се той самий чоловік, що розказував про напад на поїзд.

Блюм спинив ся — дивні думки його обсїли. Пригадав собі, що той то чоловік розказував, що рабівники задержали деяких подорожних у себе.

А коли справдї так стало ся? Коли серед тих плїнників є також...

Серце живо забило ся.

Коли Ільона...

Думки сї підогнали його.

Коли Ільона й Ґорґо їхали саме тим поїздом?

Задумав ся. Час був майже той самий.

Рабівники не могли мати надії дістати окупу за Ільону, але за те вона вродлива, молода.

На таку думку його лице прибрало грізний вид. Його кохана могла би впасти жертвою тих нелюдяних драбів!

Але живо зрівноважив ся. Не треба зволїкати — але дїлати — може ще Бог змилосердить ся. А за найменшу кривду, яку би вона зазнала — він страшно пімстить ся.

Нова надія. Рішучість й відвага знова йому вернули. Зовсім змінив ся. Мав тепер знова мету, до якої зміряв — нова надія оживила його.

Вернув до мешканя, перечислив готівку, а річі дав хазяїнови на переховок. Відтак взяв револьвери й кулї в запас — бо певним був, що прийде до боротьби — і в годину пізнїйше вибрав ся із міста, до якого прибув із великими надіями, а замісць них стрінув стільки невдач.

Але годї попадати в розпуку. Наколи Ільона жиє, то віднайде ї, хочби мав цїлий світ перешукати!...

РОЗДІЛ CXLIX.

САМЕ В ПОРУ.

Після відходу Вінтера, Лївія впала на крісло й закрила бліде лице тремтячими руками.

Горстові слова справили їй великий біль і вона перший раз доперва застановилась над тим, чи має право так поводити ся та нищити його щастє. А батько її? Одним, однїським словом вона могла закінчити його журу і терпіня, але того слова вона не сказала і задля своєї гордости посвятила супокій та щастє батькове.

Старий Стеттен встав і вийшов. Не робив нїяких докорів своїй дитинї, але на зболїлому лици, Лївія могла вичитати розпучливе питанє: А що тепер?...

Настали страшні, тяжкі хвилї. Розглянувшись в положеню, Стеттен дійшов до переконаня, що він не в силї постарати ся о все потрібне до відбудованя хазяйства. Оставала йому лиш палиця жебрака, з підпорою котрої приходить ся знова оставляти батьківщину, яку тільки що посїв.

Прийшло до того ,що вже й земля не була його власністю, бо вірителї позаписували на неї видані в позику гроші, знова же асекурація, яку Стеттен одержав, була дуже то невелика.

Не було виходу.

Лївія терпіла враз із батьком. Його біль та нещастє ще більше її гризли, чим власна недоля. Передумувала все над тим якби то батькови помогти, влекшити...

Одної днини на подвірє заїхала повозка. Із неї висїла Леонія Гальден. Здивувала ся побачивши так велике знищенє.

Тремтячи всїм тїлом, підійшла до неї Лївія. Страшна се була стріча!

Леонія стиснула Лївіїну руку й поцїлувала її сердечно. Після того пішли в кімнату.

Леонія не спускала очий із Лївії.

— Я не мала супокою, Лївіє — почала — мусїла доконче побачити, як живеть ся тобі. Від Горста не много могла дізнати ся — він огірчений сим, що стало ся та в найблизших днях виїздить на довший час на полудень.

Лївія мовчала. По хвилї Леонія так говорила:

— Недоля, що вас стрінула, й мене болюче діткнула. Я прибула сюди, Лївіє, щоб із власних засобів предложити твойому батькови свою поміч. Вспокій ся, Лївіє. Лиш вспокій ся! Подумай, в якому положеню твій батько находить ся. Чи хочеш, щоб він знова, без криші над головою, блукав по свїту?.... Забудь про свою гордість, Лївіє — може ще вдасть ся нам вратувати добро твойого батька.

Грудь Лївії сильно филювала .В очах станули слези. Тяжку боротьбу вела із собою — доля її батька була знова в її руках. А таки не хотїла — не могла вибирати.

— Дякую вам сердечно — промовила. — Ви незвичайно добрі, шляхотні — а однак я не можу приняти вашої жертви, бо знаю, що власними засобами ви не можете нам допомогти, а мусите звернути ся о поміч до свойого брата. А того я не хочу. Не роблю сього ізза власних химер — але — ласкавого хлїба не хочу.

— Лївіє, не кажи того. Нещастє тебе лиш так опірчило.

— Се правда. Але хоч я бідна — то однак ще не затратила своєї гідности. Дякую вам сердечно за добру волю, але нею не можу користувати ся.

Леонія більше не порушувала тої справи. Таке поведенє Лівії болїло її, хоч старала ся не показувати того. Незабаром виїхала.

Того самого ще полудня віднайшла свойого брата й розказала йому про свої відвідини у Стеттенів та про вислїд розмови.

Горст гірко засміяв ся.

— Бачиш, Леонїє, ми дуже завели ся на Лівії. Ми вважали її шляхотною, чесною дівчиною — а в неї лиш зарозумілість та вважливість для всяких дрібниць. Тепер я добре пізнав її — й здаєть ся, се менї в користь вийде.

Леонія з жалем глядїла на свойого брата. Вона була певною, що Лівія не є лиха дівчина та що лиш зле розуміє свойого становища зневолює її до такого поведеня.

Остала ще у свойого брата допомагати йому в приготованях до подорожі, а при тій роботї забула про власну журу та болї.

Справа о розвід пішла до суду й бідна Леонія мусїла неодну тяжку годину перебути. Приходилось їй чужих обзнакомлювати із своїм супружим пожитєм, щоб доказати свою невинність.

Так при роботї застав їх вечір. Коли вже все покінчили, посїдали й заняли ся поважною розмовою. Жаль їх збирав на згадку, що будуть мусїли розстати ся на довший час.

— Коли верну — говорив Горст в задумі — неодно вже змінить ся. Маю надію, що й твоє положенє змінить ся і застану тебе спокійнїйшою та веселїйшою, чим тепер.

Леонія глубоко зітхнула.

Злегка хтось постукав в двері — увійшов слуга.

— Ласкавий пане! Вертаючи із села, на дорозї стрінув я незнакомого чоловіка, що — певно знеможений ходом — впав без тямки. Прохожі помогли менї взяти його сюди. Куди скажете його примістити?

Горст, що занятий був зовсїм другими справами, сказав байдужно:

— Примістїть його в котрій небудь кімнатї — незабаром самий прийду.

В чверть години пізнїйше явив ся в кімнатї, де на ліжку примістили хорого. В сумерку неміг розпізнати його чертів.

— Чи очутив ся? — спитав послугача.

— Так!

— Покличте лїкаря, щоб оглянув його. Доглядайте його уважно. Завтра може стане йому краще.

Слїдуючої днини, коли вже Горст був зовсїм готовий до виїзду, в його кімнату увійшов послугач й доніс, що незнакомий вже зовсїм прийшов до тямки та хотїв би із ним побачити ся.

Горст зійшов до хорого та, глянувши на нього при світлї дня, здрігнувсь. Сї черти він знав.

Наближив ся до хорого, що приглядавсь йому жахливими очима.

— Як почуваєтесь сьогодня? — спитав Горст.

Уста хорого порушали ся, немов хотїв говорити.

— Бачу, ви ще дуже знесилені — із жалем сказав Вінтер.

Хорий кивнув головою — відтак рукою стиснув виски. По хвилї промовив беззвучним голосом:

— Пригляньте ся менї добре — може пізнаєте.

Горст здрігнув ся — голос сей був йому знакомий. Глядїв на хорого і потайний несупокій його обіймив. Нараз подав ся взад.

— Милостивий Боже! — Невже-ж се можливе — се ви?

Замовк на хвилю, пильно вдивившись в хорого.

— Так — пізнаю вас — ви Гуго фон Стеттен! Бідний чоловїче — се ви так змарнїли?

Хорий закрив очі рукою — тяжко дихав.

— Так, так — дуже змарнїв. В послїдних тижнях я тяжко терпів — більше, як чоловік перенести може. Немов то звіря, за яким гонять, бігав я з місця на місце в страху, щоб мене не пізнали й не піймали. Ховав ся по лїсах, живив ся як звіря аж доки не пізнав, що се жах й терпінє мене нищать. Нещастє хотїло, що пропала менї вся готївка, і я почав придумувати якби то посїсти ті гроші, що сховав в безпечне місце, поки ще втїк. — Тепер до всього можу признати ся. — Так, бачите, поки я ще пустив ся в світ, що тільки вдало ся, я попродав та зібрані гроші зложив на чуже імя в банку в Д. Доказ на се маю ще при собі. Коли же не було вже нїякого виходу, я рішивсь пробрати ся до Д. й там вибрати потрібні

мені гроші. Опісля я придумав втікати за границю, щоб там спокою шукати.

Горст цікаво глядів на хорого, в якому годі було пізнати давного Стеттена.

— Чоловік стріляє — а Бог кулі носить — по хвилі продовжав хорий. — Так я вибрав ся в дорогу до Д. та сил не стало. Доволік ся до сього місця, а тут без тямки повалив ся на дорозі. О, Боже! — так близько вже було до мети!... Що-ж тепер буде? Хоч такого злочину допустив ся а нїчого не осягнув...

Відвернув лице, щоб перед Горстом закрити свою розпуку. Він же поважно дивився на нього. В ту хвилю він думав лиш про Лївіїного батька, котрого злочин сього чоловіка так сильно прибив. І милосердєм до Раймунда Стеттена пхнений, похилив ся над хорим і сказав:

— Пане Стеттен! Жде вас ще велика покута за той злочин. Послухайте мене: Ваш брат обіймив в посїдане Бургдорф — самі знаєте серед яких обставин — а тут несподївано нове нещасте його стрінуло. Незнати як вчинив ся вогонь й майже всї будинки згоріли.

— Милостивий Боже! І сього ще потреба було?

— Тепер ваш брат остав майже жебраком — він та його дочка остали без криші над головою та без средств до житя!

Замовк та вдивив ся в блїде лице хорого.

Той тяжко зітхнув.

— Моя провина в сьому! — шепнув. — Тепер прийшла кара від Бога! О, Раймунде, колиб ти мене тепер побачив — зломаного на тїлї й душі!... Але Бог справедливий!...

— Пане Стеттен, ще час бодай вчасти зло направити! Передовсїм віддайте братови гроші...

— Так, Горсте — так! Мої години вже почислені — я страшно терпів послїдними тижнями... Але ви ще не знаєте, який злочин тяжить на моїй душі... прямо не стає відваги перед вами признати ся!... Йдїть — покличте судових — признаю ся до вини, щоб в сей спосіб хоч вчасти відпокутувати свій злочин...

Лице Горста зраджувало незмірне хвильованє — він прочував, що се буде страшна сповідь.

— Йдіть, прошу, змилосердіть ся! Покличте людий! Знаю, що вже незабаром буде конець — а я хотів би вмерти в спокою.

Горст вхопив худу руку хорого.

— Вспокійте ся — сказав — сейчас самий поїду в місто і все полагоджу.

Приказав, як обходити ся із хорим, опісля перейшов в кімнату Леонії, розповів, що зайшло, та що, в наслідок того, буде мусів відложити свою поїздку.

Після сього живо пігнав у місто, звідки вернув доперва після трох годин в товаристві кількох судових урядників. Явили ся в кімнаті хорого, а він, побачивши їх, аж лекше зітхнув.

Горст приступив до нього й кількома словами хотів підкріпити його на дусі, опісля же звернув ся до виходу.

— Останьте тут, Горсте! — Прошу вас — благав слабим голосом Стеттен — або ні — йдіть. Свобіднійше буду міг говорити, коли остану лиш із тими панами.

Горст вийшов.

Стеттен почав свою сповідь. Замкнув очі, а слабим, беззвучним голосом розповідав про страшний намір, що його дочка проти Лівії обдумала та ще і його втягнула собі в допомогу. Його голос нераз ослабав, особливо тоді, коли розказував про той вечір, коли то рішили злочин довести до кінця. Коли описував ту хвилю, як побачив що не дочка брата, але його власна, від кулі повалилась — урядники не були в силі здержати свойого зворушення.

Хорий в безмірному болю давив виски руками й кликав:

— Боже, прости менї мою провину! Тодї я не тямив, що робив — роздумавши, я-б нїколи на такий злочин не поважив ся!

Коли троха вспокоїв ся, описав ту серце трогаючу хвилю, коли то дочка на його руках вмирала. Відтак — як то він рішив ся обікрасти свойого брата та в світ втїкати, щоб позбути ся всякої відвічальности. Наприкінцї подав під яким іменем зложив вкрадені гроші в банку.

Скінчив свою сповідь й глубоко зітхнув — троха вспокоїв ся а в очах йому великі слези заблисли.

Підписав зізнанє, подане одним із урядників.

— Йдіть, панове, прошу, до Вінтера. Розкажіть йому про все. А коли хоче великодушно простити менї сю велику провину, нехай ще раз подасть менї свою руку.

Урядники відійшли.

В пів години пізнїйше увійшов Вінтер. Його лице було блїде, викривлене із болю. Підійшов до ліжка хорого, що тривожно споглядав на нього.

— Ви прийшли? — шепотїв Стеттен, а лице його сіяло радістю. — Не бояли ся ще раз глянути на убійника своєї дитини, злодія та обманця? Хочете ще раз промовити до мене слово потїхи та прощеня?

— О, Стеттен, Стеттен! — кликнув Горст. — Жажда золота так вас заслїпила, що дочку брата поважилиб ся убити?!... А Бог справедливий, спрямив убійче дуло у вашу власну дитину! Страшна — дїйсно страшна се кара!...

Але й пізнїйше не було у вас нїякого жалю! Лївія невинно терпіла у вязниці, брата відпекали ся й оставили його на паству нужді...

— Горст! Перестаньте! — кликнув хорий в розпуці. — Знаю — я падлюка — о, Боже — змилосерди ся надімною!

— В послїдню хвилю вашого житя Бог змилосердив ся над вами. І тому, Стеттен, після вашого проханя приходжу, щоб дружнїм словом вас потїшити та спитати чи перед смертю не схочете ще раз брата свойого бачити.

Хорий закрив лице руками та з сльозами промовив:

— О, колиб він хоч руку хотїв менї подати — простити менї. Але нї, він того не зробить! Прокляне навіть згадку по менї.

— Нї, Раймунд того нїколи не зробить! Попробую, пішлю післанця до нього.

Так і зробив. Післанцеви передав лист для Раймунда, в якому коротко описав, що зайшло й просив о прощенє для брата. В листї нї словечком не згадав про Лївію!

Порадившись із Леонїєю, обоє пішли до хорого й старались розмовою зменшити його терпіня.

Під вечір доперва заїхала повозка, а в нїй Раймунд Стеттен — і Лївія.

Стрінув їх Горст — Лівію лиш холодно поздоровив. Опісля обоїх завів до кімнати, де лежав хорий. В між часі із Леонією незамітно вийшов.

Була се до глубини душі потрясаюча хвиля, коли Гуго побачив свого брата. Витягнув до нього руки і так промовив:

— Гугоне! Все тобі прощаю! Не гризи ся тим в послїдню хвилю твойого житя. Забудь теперішнє а пригадай собі ті днї веселі, щасливі, коли ми ще були разом в дома — дїти — молодцї...

Замовк. Схвильованє не дало йому дальше говорити. На устах хорого появила ся щаслива усмішка. Але він нараз здрігнув ся — побачив Лівію, що до нього наближала ся.

— Вона — й вона тут? — шепотїв. — О, Боже, колиб вона знала...

Лївія витягнула до нього руку.

— Ти — ти хочеш менї також простити? О, Боже — ти хиба не знаєш, що я вчинив — бо инакше ти-б не хотїла осквернити своєї руки, дотикаючи мене...

І короткими, врывчастими словами, визнав свою вину.

Із острахом дивили ся на нього. Всього могли сподївати ся, але не того, щоб той вистрїл, що Аделю житя позбавив, був призначений для Лївії.

— Милостивий Боже! — крикнув Раймунд. — Ти є убійником власної дитини.

— Аделя менї простила — ледво чутним голосом сказав хорий. — Вона знала, що я немав намїру її житя позбавляти. Ви же — правда — не є в силї того простити!

Раймунд боров ся із собою. Тепер пригадав собі хвилю, коли то в судї рідний брат його відпер ся, заявляючи. що „не знає того чоловіка". Але, коли глянув на тремтячу Лівію, поборов і сей біль, похилив ся над хорим і так промовив:

— Гугоне, перестань про се говорити! Ми, люди, блудимо — один більше, другий менше. Бог милосерний!... Не ридай! Твої слези кровю заливають моє серце. Бог поможе, все добре скінчить ся і ти також свій супокій здобудеш!

— Раймунде — Лївіє!... О, Боже! — ридав хорий, простягаючи до них руки. — Ви прощаєте менї?

Вони же взяли його за руки й потїшали щирими словами.

Нараз лице хорого дуже змінило ся. Зворушенє було за сильне — почув, що конець наближаєть ся.

— Будьте щасливі! Моліть Бога за мене. Дякую за ваше милосердє та великодушність. Тепер менї легко вмирати.

Голова впала на подушки. Очі широко розкрили ся — уста ще порушали ся — однак вже нї слова не промовили.

Віддих ослабав щораз більше.

Раймунд сидїв побіч брата й стирав піт із його чола. В ту хвилину забув про все, в помираючім бачив нїкого більше, лиш товариша дитинних лїт — свого рідного брата.

Лївія, глубоко зворушена, впала на колїна й горячо ридала. Вона вже більше не тямила того, що помираючий на її житє важив.

В чверть години пізнїйше Гуго Стеттен скінчив житє, а брат тремтячою рукою закрив йому очі.

Батько й дочка перейшли до своїх друзяків. Приймила їх Леонїя, блїда, поважна.

— Скінчив? — спитала стиха.

— Так, тепер йому красше! — відповів Раймунд, глубоко зворушений. — Але де є Горст?

Погляд Леонїї спочав на Лївії.

— Мій брат, поступив після свойого наміру — недавно тільки що виїхав на дворець.

Лївія мусїла відвернути лице, щоб закрити слези. Відчула, який то великий жаль Горст мав до неї. Нарочно від'їхав, щоб не стрічати ся із нею, щоб доказати, що не може їй простити того, що вона йому вчинила.

Підчас, коли Стеттен розмавляв із панею Гальден про похорон, Лївія підійшла до вікна. Майже сил їй не ставало.

— Скінчило ся!... О, Боже! Колиб він міг відчути, як душа моя тужить за ним — як радо молила б я прощеня у нього. Тепер я очищена із всякої неслави, я вже не убійниця Аделї! Перше мене увільнили лиш задля недостачі доказів — тепер же... Горсте! Чого ти оставив мене?

Не могла здавити свого болю.

Батько приступив до неї й пригадав, що треба вертати. Вона звернула до нього свої сумні, повні сліз очі та з трудом промовила:

— Так, батеньку — вертаймо!

Підійшла до Леонії, однак зі зворушеня ні словечка не могла промовити. Тільки сердечно стиснула руку Горстової сестри.

Майже несвідомо впала на сиджене в повозці.

Леонія глядїла за від'їзджаючими сумна та горем прибита.

РОЗДІЛ CL.

ЗА ПОВОДОМ СУДЬБИ.

Щасливих хвиль зазнавали оба спільники, Солмсберґ і Волдінґ. Після послїднього обману мали вже подостатком гроший.

Розуміеть ся, оба виступали тепер як безженні, а їх шляхотне поведене втворило їм дорогу між найвисші сфери товариства. Солмсберґ приняв тепер назвиско ґр. Рандон, а Волдінґ ґр. Міквіц. Були сердечними друзяками. Коли Волдінґ витратив вже всї гроші, Солмсберґ без надуми подав йому свої. Жили в Триестї дуже виставно й почували ся зовсїм безпечними.

Одного вечера, коли Волдінґ був самий, напало його бажане заграти в карти, тому пішов в знану собі нору, щоб там попробувати щастя.

Коли же тепер, після двох годин гри, підняв ся від зеленого столика — із гроший, які тільки що рано позичив у Солмсберґа, не остало ні одного цента.

Коли Волдінґ вернув домів, Солмсберґ зараз із його лиця вичитав, що стало ся.

— Ти грав?! — спитав.

— Пробував щастя! — шепнув з розпукою. — Не повело ся — все пішло!

Солмсберґ закляв.

— Що-ж тепер?

— Тепер? Добре тобі питати — із огірченєм засміяв ся Волдінґ. — Ти маєш гроші, маєш з чого жити, а я мушу жебрати — благати о позичку кождого золотого. Ні — того я не знесу.

Ходив по кімнаті живо, у великому роз'яреню.

Мусимо роздобути гроші! Даю тобі слово чести, що в протягу яких вісьмох днів будемо знова богаті.

— Чудесно — але яким чином?

— Моя вже в сім голова! В саму пору скажу про все.

Слідуючої днини, зараз із ранку, коли виходили у місто, перед готель заїхала повозка, з якої висів якийсь старший мущина, очевидно Анґлієць, в товаристві якоїсь дами.

Волдінґ приглядав ся їм цікаво, відтак пішли дальше.

Але вернули скорійше, як звичайно, а Волдінґ так вже старав ся, що йому й Солмсберґови визначили місце побіч того Анґлійця та його жінки.

Волдінґ вмів знаменито вдавати булого офіцера й незабаром повело ся йому — тимскорше, що вмів знаменито володіти по анґлійськи — з'єднати собі прихильність того Анґлійця. Крім сього дуже ввічливим способом вмів також улестливими словами прихилити до себе — не першої вже молодости — жінку Анґлійця.

Солмсберґ зразу пізнав намір свойого друзяки і старав ся, оскілько лиш міг, йти йому на руку.

Після обіду в чвірку пішли в готелевий садок, щоб там спільно випити каву. Волдінґ був незвичайне ввічливий, та предложив їм провезти їх по місті та показати всі визначнійші місця, на що вони дуже радо пристали.

Підчас, коли сиділи при каві, перед готель заїхала повозка, з якої висів якийсь поважний добродій із молодою дівчиною.

Коли-ж він вступав в готелеву браму, його погляд впав на бліде лице Солмсберґа.

Мимохіть пристанув, а вдивившись в ґрафа вишептав його імя. Але коли дівчина звернула ся до нього, він

жахнувсь і поспішив в гору сходами на перший поверх, де наймив дві кімнаті. Вікна обох кімнат виходили на вулицю а одна із кімнат мала балькон, закритий зеленю, звідки розтягав ся вид на готелевий садок.

Незнакомий сейчас вийшов на балькон і крізь зелень приглядав ся сидячим в садку.

Молода дівчина приступила до нього.

— Що вам, батечку? — спитала неспокійно.

Алберт Гільмер — бо се він був — тремтячою рукою потер чоло й шепнув:

— Я дуже схвильований! Тут якраз побачив я чоловіка, що в мойому житю відограв вельми важну роль.

І знова поглянув на товариство при каві, що дуже зацікавило ся веселим оповіданем Волдінґа. — Не прочували того, що хтось підглядає за ними. — Анґлійці бавили ся знаменито. Назвиска їх товаришів та знамените поведене були запорукою, що сі нові знакомі обертають ся лиш серед найкращих верств суспільности.

Після кави Волдінґ предложив вибратись на проїздку по місті, на що всі радо пристали.

Алберт Гільмер приглядав ся їм, коли всідали в повозку.

— Звідки тут взяв ся Солмсберґ і чому він самий — не в товаристві Евгенії?

Увійшов готелевий послугач із записною книгою. Гільмер спитав про гостий, що перед хвилею були в садку при каві й дізнав ся, що ґраф Солмсберґ записав ся в готели як ґраф Рандон.

Се його счудувало.

Тому, що Дора була змучена подорожию, рішили не виходити тої днини на місто. Посідали на балконі й, приглядаючись рухови на вулиці, почали свобідну розмову.

Під вечір вернула повозка із Анґлійцями та їх товаришами. Були дуже веселі й розійшли ся, запевняючи себе, що й вечір разом перебудуть.

Солмсберґ і Волдінґ пішли в свої мешканя.

— Чудесна старовина! — сказав Волдінґ. — Коли нам вдасть ся — вистане на довший час. Хлопиця богатий — його мошонку оцінюю бодай на сто фунтів. Знаю я сих

Анґлїйців. Вони все возять з собою чималий капітал. О се зразкові люди — знаменито пошуткував собі із них.

І почав наслїдувати поведенє своїх знакомих, а се викликувало раз-у-раз зрив реґоту у Солмсберґа. Ніхто не повірив би, що ті веселі друзяки мають в намірі таку брудну крадіж.

— Нині вечером — сказав Волдінґ — потроха розвідаю, чи взагалї оплатить ся цїлий захід коло них. Найлекше буде дізнати ся від його жінки — особливо при шампанському вона язик свій розпустить. — Вже моя в сьому голова, як то їх обскубати. Головно ходить о се, шоб сьогодня добре попили ся. А після того вже розповім все в подробицях ,що зробимо — але старай ся підмавляти щоб досить пили, дальше якось вже зложить ся.

А із балькону першого поверха Альберт Гільмер й його дочка приглядали ся веселому товариству.

Гільмер, в глубокій задумі, згадував давне минуле. Пригадав собі Евгенїю, яку колись так кохав-обожав, а котру родичі насильно віддали за ґрафа Солмсберґа. Видно не богато щастя зазнавала із таким чоловіком!...

Нараз підглянув щось незвичайного. Побачив, що Солмсберґ зі своїм знакомим обмінювали ся якимись тайними знаками.

Волдінґ якраз попав на те, чого потребував. Дізнав ся про все. Анґлїець розповів йому про свої посїлости в Анґлії, що звідси вибираєть ся на всхід, що в Царгородї та в иншиx містах зложив у банках більші суми гроший, щоб в дорозї мати все потрібні фонди а однак не возити богато готівки з собою.

— 1,200 фунтів, що маю при собі — говорив із добродушною усмішкою — вистане менї, поки доїду до Царгороду. Треба лиш буде троха обмежити свої видатки.

Волдінґ та Солмсберґ обміняли ся поглядами, почувши се, а Волдінґ жартував:

— Але ви, пане, мусите добре вважати, щоб грошї не пропали. Я самий одного разу досвідчив таку сумну пригоду. При собі я мав 500 золотих, а коли вирівнював рахунок, мошонку із грішми поставив на столї побіч себе.

Почав читати щось цікавого в часописі — нараз — розглядаю ся... нема гроший.

— О, мій чоловік — заявила Анґлічанка — дуже осторожний. На ніч все кладе гроші під подушку!...

Так, при веселій розмові ще дві годині перебули, аж, на бажане жінки, яку надмірне вживане шампана дуже звялило, обоє Анґлійці пішли спочивати.

Волдінґ та Солмсберґ ще якийсь час проходжували ся в садку та живо, хоч тихо, розмавляли. Потім посідали на лавці, що була приміщена таки під балькономъ, на якому сидів Алберт Гільмер із дочкою. Із розмови Солмсберґа і Волдінґа могли не богато почути, але могли догадатись, що мова була про Анґлійців.

Після якогось часу Солмсберґ та Волдінґ перейшли у свої мешканя. Солмсберґ таки не був певний чи справа вдасть ся.

— Як же дістати ся до їхніх кімнат? Аджеж вони із середини двері позасувають! — питав.

— Ха, ха, ха! А то ж ти смішний! — зареготав ся Волдінґ. — І про се я подумав. Зполудня — коли ми вибирали ся у місто — я вернув ще до готелю — немов по циґаретки, які забув в кімнаті. Правду сказавши, я помилив ся що до дверий і втворив двері до кімнати Стрехнеїв. А що маю в сьому чималу вправу, то вдало ся мені наскорі всунути щось в отвір, куди заходить засува. Коли-ж тепер Стрехней схоче засуву заложити то вона дійде лише до отвора та дверий — не запре.

Солмсберґ ще сумнівав ся.

— Не радій так завчасу. А коли Анґлієць догляне, що двері не заперті то перешкоду усуне? — докинув.

— Коли — коли... взлив ся Волдінґ. — Коли се станеть ся — то нам не вдасть ся. Коли же не станеть ся — то певно буде гаразд. Після того останемо тут ще день або два, щоб не звернути підозріня на нас.

А хоч Солмсберґ все ще таки сумнівав ся, то Волдінґ не дав себе переконати і жадав лиш від ґрафа, щоб сторожив у сінях, щоб його — Волдінґа, значить — ніхто не застав при роботі.

О півночі приступили до діла.

Тимчасом Альберт Гільмер і Дора вернули до своїх кімнат Дора положилась спати, але Гільмера думки присїли й не дали заснути.

— Не подобав ся менї Солмсберґ, ні той його товариш. Їх поведенє та потайні погляди щось злого заповідають. Може я помиляю ся, але так виглядало менї — подумав.

Кімнати Анґлїйців були в сусїдстві із його мешканєм і він чув, коли вони поклали ся спати. Поволи й цїлий готель залягла тишина.

Північ. Гільмер все ще не лягав — дивний несупокій не давав йому спокою. Спер ся на вікно й глядїв на звіздами покрите небо.

— Чи жиє ще Евгенїя?

Зітхнув глубоко, він бо горячо її кохав.

— Ненавиджу того Солмсберґа — шепнув. — Він тому винен, що родичі Евгенії не признали правосильним наше подруже, що нас насильно розлучили... Скілько вона натерпілась, бідна — вона-ж нїколи не була щасливою із ним.

Нараз здрігнув ся. В сїнях почув якесь шарудїнє.

Може помилив ся? Бо ось, знова тишина. Могло причути ся. Вважливо прислухувавсь. Нараз — тихесенько підійшов до дверий.

Але — що се? Хтось порушив дверми, що вели до кімнати Анґлїйця. Чи се він самий?

Гільмер стояв під дверми й прислухувавсь.

Був се Волдінґ. Він то крутив ся в сїнях, підчас коли Солмсберґ стояв на сторожі.

Волдінґ наближив ся до дверий. Серце у нього товкло ся напрасно.

Вдало ся — втворив двері.

Без шелесту, наче кіт, закрадав ся через першу кімнату до спальні, освітленої маленькою лямпадкою.

Доглянув Анґлїйця — спав тяжко. Наближив ся до нього. Звільна діткнув ся подушок — відтак всунув руку під подушку — діткнув мошонку. В хвилю пізнїйше мав вже в руках. Сховав.

Вернув тою самою дорогою. Вже мав пройти сїньми, коли се втворили ся двері сусїдньої кімнати й на порозї станув Альберт Гільмер.

В ту-ж саму хвилю Солмсберґ, забуваючи про всяку осторогу, виступив напроти свойому товаришеви, а рівночасно його погляд спинив ся на Гільмерови. Станув немов вкопаний.

Але Гільмер положив вже свою руку на рамени Волдінґа й грізно промовив:

— Чи скажете мені, що привело вас о півночі до кімнати того Анґлійця?

На хвилю Волдінґ стратив рівновагу, але живо отямив ся та з гнівом відрубав:

— Що за нахабство! Чого вам потреба та що вас се обходить, що я тут роблю? Не маю обовязку...

— Жадаю відповіди — перебив Гільмер. — Догадуюсь, що тут криєть ся якийсь злочин. Розбуджу того чоловіка й розкажу, що я бачив. Може се вияснить причину вашої мандрівки серед ночі.

Волдінґ казив ся. Солмсберґ стояв безрадний. Гільмер пригадав йому когось знакомого, але в першу хвилю не міг зміркувати, де такого чоловіка бачив.

Вже Гільмер наближав ся до кімнати Анґлійця, коли доглянув, що Волдінґ наміряє втікати в напрямі до сходів.

— Стій — кликнув — не думай втікати, бо стріляти му.

Та сї слова заставили Волдінґа ще скорше рішити ся.

Нараз тишину ночі прорвав вистріл. Гільмер, що все мав револьвер при собі, вистрілив.

Від сторони сходів дав ся чути придавлений крик. Після того-ж настала знова тишина. Гільмер поспішив в то місце, де стояв Волдінґ — але його там вже не було.

Тимчасом збігли ся люди. На порозї своєї кімнати з'явив ся Анґлієць. Гільмер розповів йому, що стало ся й сказав йому поглянути чи не бракує чого.

Анґлієць зник — але за хвилю вернув.

— Нема моєї мошонки із грішми — скричав. — Вкрадено!...

Кинули ся навздогін. Але дармо шукали — головний вхід до готелю був втворений...

В надії, що може Солмсберґ ще де остав, перешукали кождий закуток але й по ньому ні слїду не остало.

Тимчасом всї гостї повставали. Покликано полїцаїв — наполохані стрільяниною гостї із крадїжі зробили убійство.

І Дора також пробудила ся. Живо зібрала ся, а що в сусїдній кімнатї не знайшла батька, вийшла в сїни. Не могла собі вияснити того переполоху межи людьми.

Незабаром з'явив ся Гільмер — блїдий, схвильований.

— Ходи, Дорочко — сказав до неї. — Вертай в кімнату. Се не для тебе.

В кімнатї розповів їй, що зайшло. Опісля же — немов до себе — шепнув.

— То на се нас, Евгенїє, розлучили, щоб тебе із таким лиходїєм звязати? Так се то щастє, якого родичі твої надїяли ся? Бідна, бідна ти Евгенїє! Страшна твоя доля! Ти чиста — безвинна! Яке гірке мусїло бути твоє житє при боцї того чоловіка? О, Боже, на небесїх — ще раз, коли вона жиє, позволь менї побачити її, мрію моїх молодечих снів! Опісля, мій Боже, нехай станеть ся Твоя Воля!

РОЗДЇЛ CLI.

ТАЇНА.

Єлена вернула до свойого давного способу житя. Тепер вона вже могла без нїяких перешкод віддати ся своїй штуцї. Але — на диво — в її грі не було давного замилуваня, горячі, бракло свободи рухів — бракло житя. Була вельми пригноблена а сього не змогла закрити перед своїми товаришками нї перед другими.

А хоч свої обовязки совісно сповняла — то все була якась знеможена і завсїгди сейчас після представленя вертала до свойого помешканя. Тут пересиджувала цїлими годинами, а її думки все блукали кругом особи доктора Бравера. Що стало ся із ним? Не могла переболїти нї

розлуки, нї того, що він так нагло, без пращаня, виїхав до Лондону й оставив її на поталу недолї... А біль сей страшенно їй доскулював.

Жила самотинно. Одинокою розрадою для неї була проїздка конем — після представленя гнала конем через поля в лїс й тодї тільки почувала ся свобіднїйшою.

Одного дня, коли так на кони наближала ся до якогось села у віддалї побачила гурток дїтий, що бавили ся над берегом бистрої ріки.

Із далеку дивилась на них й зрозуміти не могла як то матері можуть позваляти дїтям без нїякого догляду бавити ся над водою. Нараз жахнула ся й аж скричала. 3-лїтна дївчинка похилилась над водою — видно щось досягала — та ніжка поховзлась й вона впала у воду.

В одну мить Єлена зіскочила із коня. Дїти счинили вереск, вона же похилила ся над водою, слїдкуючи, де то викажеть ся із води маленька головка дитяти... Минуло кілька хвилин... Нараз Єлена кинулась у воду й поплила в те місце, де виринула маленька головка нещасної дївчинки.

Вхопила дитину й по часї із трудом щасливо допала берега. Із напруженя дістала завороту голови й без тямки повалилась на пісок.

Почали збігати ся селяни. Прибігла й мати виратованої дївчинки та журливо похились над тїлом любої дитини.

Друті же обступили вродливу незнакому, не знаючи із чого почати. А коник Єлени, оставлений на боцї здавалось. шукав своєї пані. Підчас коли присутні нараджували ся над тим, що почати, підійшов до них якийсь старший вже мущина. Спитав про причину збіговиска, відтак приступив до незнакомої й цїкаво став приглядати ся її чертам.

Нараз ще низше похилив ся й зрігнувсь.

— О, Боже! — шепнув. — Дивно подібна... Чи може знаєте сю жінку? — спитав старець.

Присутні заперечили.

— Лепська женщина — шепнув старий, споглядаючи на Єлену — із нараженєм власного житя вратувала бідну дитину.

На його приказ побігли за возом, на який зложено Єлену. Самий же старець сїв коло неї й рушили в напрямі до міста. Віз здержав ся перед хатою того старця, де приміщено Єлену й зараз побіг хтось по лїкаря. Тимчасом старець самий намагав ся її очутити, та хоч як о се старав ся, тяжко се приходило.

Вістка, що Ірма Свенсон — так назвала ся тепер Єлена, щоб бути безпечною перед Олексою — із наражением власного житя вратувала потапаючу дївчинку, незвичайно скоро рознесла ся по місті і народ без'упину довідувавсь в малій хатинї на передмістю про стан її здоровля.

Також директор Леопарді був тут щоденним гостем.

Старанна опіка старця доказувала чуда. Зразу вигляда ло все погано, але після чотирнайцяти днїв Єлена могла вже підняти ся із ліжка. Хоч ще була знесилена, але почувалась бути спокійною та вдоволеною під опікою того дивного старця, що займив ся нею. Відчувала до нього повне довірє й велику пошану. Кождого дня вона бачила як бідні приходили до старця просити о пораду, та що він давав їм часто ріжні лїки, не беручи за се нїякої заплати. Тільки тодї, як покликували його до богатих, брав заплату за свій труд а се вистарчало зовсїм на його невеликі потреби.

Одного дня, коли Єлена сидїла при вікнї, приступив до неї старець. Дотепер вона ще мало із ним говорила, але сьогодня відчувала велику охоту, щоб подякувати йому за щиру опіку.

Розмова зійшла на той день, коли то Єлена вирату-вала із води дитину.

Через цїлий час старець приглядав ся Єленї дуже цїкаво, а нараз спитав тремтячим голосом:

— Чи Ірма Свенсон, се ваше дїйсне імя, чи тільки прибране?

Єлена счудувалась. Що значить се питанє?

— Нї — відповіла після хвилї — моя мати, була те-ж артисткою, називала ся Тереса Спінелї!

Старець здрігнув ся.

— Остаточно! — шепнув, відвернувши лице. По довшій хвилї доперва майже беззвучним голосом спитав:

— Чи маєте ви сестру?

Єлена поблїдла. Минула довша хвиля, поки вона відповіла:

— Так, маю молодшу сестру, Ільона зветь ся!

— Що стало ся із нею?

— Не знаю! Нї слїду по нїй не стало! Може давно вже не жиє....

Замовкла. — Що то? — Старець нагло вийшов із кімнати.

— Чи він знав Ільону? Що означають сї дивні питання?....

Вісїм днїв пізнїйше після тої розмови, Єлена рішилась вертати до свойого помешкання.

Із слезами в очах приступила до свойого добродія, дякуючи за щиру опіку. Коли ще раз подала йому руку на прощанє, старець придавленим голосом вишептав:

— Маю надію, що вас, панї, вскорі побачу. А може ви забудете осамотїлого старця?

Був сильно зворушений.

— Нї! — відповіла Єлена. — Я-б не могла про вас забути. Часто, дуже часто буду навідуватись до вас!

Сїла в повозку.

А старець стояв при вікнї й довго дивив ся за відїзджаючою.

Чи се можливе? — шепотів. — Вона се? Так, без сумнїву! О, Боже! Пане Всемогучий!... Тересо! Тересо! — І хто би сподївав ся, що ще коли стрїну Єлену та ще серед таких обставин...

Єлена вернула до своєї хатини, яку директор й приятелї на її приняте в один цвітник перемінили. Слези всїм прямо тиснули ся до очий.

Але на диво — хоч як їй мило тут було — то в душі відчувала якусь невисказану тугу. Образ осамотїлого старця так і стояв їй все перед очима.

Нї — вона його нїколи не всилї забути!